

Zorica Maros, *Kreposti i bogoštovlje*, Sarajevo: Katolički bogoslovni fakultet, 2022., 309 str.

U izdanju Katoličkog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu izišla je knjiga dr. Zorice Maros *Kreposti i bogoštovlje*. Potrebno je odmah istaknuti da ovo vrlo vrijedno djelo konačno na jednom mjestu objedinjuje ono što je prije svega potrebno studentima Katoličkog bogoslovnog fakulteta, kako je to istaknuto u samom Predgovoru ovog djela. Međutim, da se ovdje ne radi samo o priručniku koji će služiti studentima teologije nego i svima drugima koji žele upoznati određene kršćanske specifičnosti, vidljivo postaje iz samog prelistavanja ove knjige. Iako je ovaj priručnik svojevrsna kompilacija različitih autora te nije metodološki strogo posložen kako je to istaknuto, bit će od velike pomoći upravo onima koji vole sistematičan pristup pojedinoj temi i gradi jer će na jednom mjestu pronaći ono što je vezano uz određeno moralno područje. Velika pomoć u razumijevanju određenog moralnog pojmovlja su i adekvatni primjeri prilagođeni boljem razumijevanju suvremenom čovjeku, a koje autorica donosi kako bi na moderan način pojasnila određene nejasnoće vezane uz neki moralni problem ili poteškoću u njegovu razumijevanju odnosno u provođenju u praktičnom životu.

Dr. Maros svoje djelo raščlani-la je tako da se nakon kratkog Predgovora posvetila uvodnom govoru o kršćanskoj etici, tj. moralu, gdje je uz pojašnjenje i definiciju kršćanske etike donijela raščlambu *temelnog i posebnog morala* odnosno *podjele posebnog morala*. U nastavku uvodnog promišljanja prezentirano je poglavlje o *krizi morala*, koja nije „toliko u načinu djelovanja koliko u načinu razmišljanja i vrednovanja“, gdje su istaknuti neki od uzročnika te krize kao što su ateizam i jaka sekularizacija. Budući da ateizam po sebi nije homogena stvarnost, nego postoje različite vrste ili oblici, kao što je npr. *eksplicitni, radikalni, dogmatski, agnostički, logistički, pozitivistički, humanistički, egzistencijalni, političko-društveni*, doneseno je pojašnjenje za svaki od tih načina njegova djelovanja prema van, odnosno njegova utjecaja na pojedinca i društvo. Ako k tomu dodamo i *ateizam kao protivljenje lažnim oblicima teizma, ateizam indiferentnosti ili praktični ateizam, ateizam kao prosvjed protiv zla u svijetu te ateizam zemaljske idolatrije*, onda je vidljivo da on zahvaća današnju kulturu i postaje „preduvjetom pravog humanizma“. Autorica je, istina, vrlo kratkim, ali preciznim osvrtom, upozorila na jednu vrlo znakovitu činjenicu, a to je da je ateizam „prestao biti militantan i polemičan, a postao je indiferentan ili ravnodušan. Ateizam se više ne bavi nje-kanjem Božje opstojnosti, Boga se

jednostavno ignorira, izbacuje ga se iz svih kulturnih izražavanja“. U nastavku se stoga logično nameće i pitanje crkvenog stava prema ateizmu odnosno o načinu djelovanja vjernika i njegovoj autentičnosti. Uz ateizam ide nužno i sekularizacija koja naglašava svjetovnu autonomiju odnosno neovisnost o bilo kome. Uz smjernice biblijske sekularizacije autorica je pojasnila važnost razlikovanja termina kao što su: *sekularizacija crkvenih dobara, desakralizacija, sekularizacija, sekularnost i sekularizam*. K tomu iznijela je i neke od uzoraka desakralizacije i sekularizacije te o stavu prema njima. Na koncu ovog uvodnog razmišljanja autorica je prezentirala *mogući način razrješenja suvremene krize vjere i morala*. Uvodno poglavlje o kršćanskom moralu zaključila je mislima o *Božjoj riječi i čovjekovu odgovoru, o zadaći moralne teologije danas, krizi manualističke teologije te o povratku etici kreposti, kao i o cilju etike kreposti*.

Drugo poglavlje knjige dr. Maros bavi se *općenito o kreposti-ma*. To poglavlje govori o *moralnom odgoju, povijesnom razvoju i biti kreposti* te o *temeljnoj podjeli kreposti*. Kod moralnog odgoja naglašeno je da, među ostalim, on „uključuje ne samo molitvu, povučenu, duhovnost... nego inzistira i na društvenim (socijalnim) krepostima, kao što su društvenost, poslušnost, strpljivost, solidarnost koje su uključene u moralne kreposti“. Moralni

odgoj vodi k oblikovanju valjanog čovjeka koji je posvećen svojem pozivu. Stoga biti *valjan kao čovjek* znači, među ostalim, zračiti velikodušnošću i altruizmom, a *valjan kao kršćanin* znači uklopiti u svoj život ono što je „od Krista koji je apsolutna objava ljudima“. *Povijesni razvoj kreposti* predstavlja nam početke i značenje samog pojma kreposti u grčkom humanizmu. *Biblijska tradicija* o kreposti promatra kreposti s gledišta „Boga i njegova nauma o čovjeku“. Novi zavjet, iako ne posjeduje sustavnu refleksiju o pojmu kreposti, određene osobe ipak predstavlja kao kreposne u kontekstu pojma pravde (Zaharija, Elizabeta, Šimun, Josip...), dok bi *Govor na gori* bio „srž života u kraljevstvu nebeskom“. U nastavku se dr. Maros bavi *razvojem pojma kreposti od patristike do suvremenog doba* gdje se na poseban način ističu crkveni oci poput sv. Ambrozija, Klementa Aleksandrijskog, Bonaventure te Augustina i Tome Akvinskog koji su ostavili svoj pečat kada su u pitanju kreposti. Objašnjavajući povijesni razvoj kreposti, autorica je donijela i definiciju kreposti obrazložila pojmove *moralne i teologalne kreposti* te upozorila na *pogrešan način shvaćanja kreposti*. Kada je riječ o samoj *biti kreposti*, donesena je, među ostalim, definicija *Katekizma Katoličke crkve* po kojoj je „krepost postojano i čvrsto raspoloženje činiti dobro. Ona daje osobi ne samo da dobre čini izvrši, nego da od

sebe daje najbolje. Svim osjetnim i duhovnim silama kreposna osoba teži prema dobru; za njim teži i za nj se konkretnim činima opredjeljuje. Svrha je kreposna života postati slični Bogu“ (KKC, 1803). *Moralno dobro kao fokus govora o krepostima, krepost kao stabilna dispozicija prema moralnom dobru, razlika između navike i habitusa te krepost kao princip ostvarenja sebe* podnaslovi su kojima autorica upotpunjuje razmišljanja o biti kreposti. Kod temeljne podjele kreposti važno je uočiti prije svega osnovnu podjelu na *teologalne i moralne kreposti*. Teologalne su poznate i kao ulivene, bogoslovne, bogoštovne, teološke ili nadnaravne kreposti, dok se moralne još nazivaju i stečenima, kardinalnim, stožernim ili naravnim krepostima. Kakav je odnos između stečenih i ulivenih kreposti, kako izgleda odgoj za krepost, kakav je rast stečenih, a kakav ulivenih te kako izgleda duhovni rast i rast u krepostima, ali i kakve se promjene mogu dogoditi u krepostima, čitatelj će saznati ako prouči iznesene podnaslove vezane uz temeljnu podjelu kreposti čime autorica i završava drugi dio svoje knjige.

Treći dio knjige dr. Maros posvećen je *teologalnim krepostima*. U prvom dijelu govora o theologalnim krepostima autorica je prezentirala theologalni život u Starom i Novom zavjetu te je u kratkim crtama progovorila o naravi tih kreposti, o dijalogu između Boga i čovjeka, o

sakramentalnosti theologalnih kreposti, o njihovoj važnosti te o njihovim izvorima. Nakon ovog uvodnog dijela prostor su dobile svaka od theologalnih kreposti. Najprije je obrađena krepost vjere, potom krepost nade, a zatim i krepost ljubavi. Čini mi se vrijednim istaknuti, kada uzmemo u obzir sve tri theologalne kreposti, metodološki pristup bavljenjem ovim krepostima. Naime, od velike je pomoći sistematičan pristup koji čitatelja uvijek odvođi do Biblije, odnosno do sržnoga kako u Starom, tako i u Novom zavjetu. K tomu treba dodati i treći podnaslov, a to je govor o naravi za svaku od ove tri kreposti. Dok u prvom dijelu govora o vjeri možemo pronaći odgovore na pitanja možemo li vjeru zaslužiti, spoznati odnosno koja je uloga razuma i savjesti u prihvaćanju vjere, u drugom dijelu autorica donosi i ono što suvremenom čovjeku nije do kraja po volji, a to su grijesi protiv vjere koji su podijeljeni na izravne (nedosljedni vjernici, vjerski formalisti, sumnje u vjeri) i neizravne (nevjera ili ateizam, agnosticizam, hereza, apostazija, shizma, psovka) te progovara o nužnom dijalogu s nekršćanima i nevjernicima na koji na poseban način poziva Drugi vatikanski sabor. Govor o kreposti vjere autorica završava tekstem posvećenom pitanju vjerske slobode. I kod kreposti nade čitatelj može naći odgovore na pitanja o iskustvu ljudske nade, o odnosu

suvremenog čovjeka prema nadi, o odnosima između triju teologalnih kreposti, o vrstama nade te na koncu o grijesima protiv kreposti nade. Od velike pomoći u ovom dijelu su također konkretni primjeri koji čitatelju omogućuju lakše razumijevanje određene terminologije ili nedovoljno jasnog tumačenja. Tako npr. postoje *grijesi ekstrema po manjku* (*per defectum*) i *grijesi ekstrema po suvišku* (*per excessum*). Autorica je iznijela zgodan primjer o *darežljivosti* koja bi bila sredina između dva ekstrema: škrtosti s jedne (*per defectum*) i rasipnosti s druge strane (*per excessum*). Uz očaj koji je *per defectum* grijeh protiv nade, ne težiti Bogu je također grijeh (duhovna lijenost), a *per excessum* grijeh protiv kreposti nade je preuzetnost, odnosno pogrešno ufanje u spasenje, tj. čovjekova dostatnost. I teologalna krepost ljubavi omogućit će čitatelju ovih redaka pronaći, među ostalim, odgovore na pitanje primata ljubavi, prioriteta prema bližnjima, o ljubavi kao zapovijedi te o učincima svete ljubavi. Na koncu su prezentirani grijesi protiv kreposti ljubavi specificirani u grijeh koji vrijeđaju krepost ljubavi prema Bogu, u grijeh protiv samoga sebe te u grijeh koji vrijeđaju ljubav prema bližnjemu.

Četvrti dio knjige dr. Maros bavi se krepošću bogoštovlja. U ovom dijelu autorica je najprije obradila značenje kulta u Starom odnosno Novom zavjetu, prikazala

vrste bogoštovlja, definirala pojmove te iznijela grijeh koji se protiv bogoštovlja. Bogoštovlje bi trebalo prožimati cjelokupan kršćanski život, što bi značilo da ga ne mogu pratiti zla djela. *Dekalog* bi svakako trebao biti norma bogoštovlja. Grijesi protiv bogoštovlja nisu nepoznati suvremenom čovjeku budući da se često upušta u njih. Autorica ih je listom pobrojila. *Praznovjere, ispraznost u bogoštovlju, štovanje stvorenja kao Boga i obožavanje prirodnih sila, okultizam, nekromantija ili spritizam, astrološka predviđanja, oneiromantija, gatanje, pučko vjerovanje i isprazno postupanje, magija, čudotvorstvo te čaranje čine spektar grijeha kojima se izlaže moderni čovjek. Kada tomu dodamo i protubogoštovne čine kao što su zanemarivanje bogoštovlja, nepoštovanje Boga, kriva zakletva, bogohulstvo/psovka, svetogrđe, kao i simonija, onda dobivamo kompletnu sliku grijeha protiv bogoštovlja. U nastavku ovog dijela autorica upoznaje čitatelja o značenju sakramenata te pojašnjava termine vezane uz nakanu djelitelja odnosno primatelja sakramenata. Nakon sakramenata pred čitatelja se stavlja govor o molitvi, značenje molitve u oba zavjeta, donose se i vrste molitve, neke poteškoće kada je riječ o molitvi, kao što je npr. rastresenost, potom obveza molitve, kao što je npr. liturgija časova te smisao poniznosti i ustrajnosti u molitvi. Vrlo vrijedan je prikaz *nedjelje kao dana kršćanskog**

kulta gdje autorica također pojašnjava smisao rada te odnosa prema radu u koji se uklapa svetkovanje nedjelje kao neradnog dana. Važan segment u govoru o nedjelji je objašnjenje crkvene zapovijedi sudjelovanja u misi, a čitatelju su objašnjeni i razlozi eventualnog dopuštenog izostanka. Kada su u pitanju zabranjeni poslovi nedjeljom, jako dobro je uočeno da „najvažniji kriterij nije narav posla, nego svrha odmora“, čime se tradicionalistički pristup nadopunjuje modernim. U ovom dijelu autorica je obradila još i pitanje *zakletve* te *zavjeta* kojima se izražava čašćenje Boga. Koje su vrste zakletve, što bi bio objekt zakletve te njezina dopuštenost, pitanja su na koja ćemo ovdje također pronaći odgovore. Kada su u pitanju zavjeti, a ima ih različitih, od velike će pomoći biti pojašnjenja o prestanku obveze onoga koji se zavjetuje.

Peto i posljednje poglavlje knjige, koje je ujedno i najopsežnije, posvećeno je moralnim krepostima, odnosno kreposti razboritosti, pravednosti, jakosti i umjerenosti. U kratkim crtama uvodnog govora o krepostima autorica zorno naglašava da „moralne kreposti nisu samo neka jednostavno racionalna uvjerenja o ispravnom načinu djelovanja nego su puno kompleksnija stvarnost“. Govoreći o stečnim krepostima koje su ujedno i stožerne, naravne i moralne, želi se naglasiti da se one mogu steći

„trajnim ponavljanjem kreposnih, dobrih čina“. Za moralnu krepost razboritosti drži da je „najvažnija kardinalna krepost čiji pojam dolazi iz latinske riječi *prudencia*, što znači dalekovidnost, bistrinu. To je snaga svijesti povezana s mudročću, uvidima i znanjem“. Važan segment govora o toj kreposti je tzv. razboritost u suvremenom shvaćanju gdje autorica uočava neke vrlo važne detalje. Razboritost bi, među ostalim, u suvremenom promišljanju bila shvaćena kao proračunatost, izgledala bi više kao izbjegavanje dobra, negoli preduvjet za dobro. To bi bilo razlogom da suvremeni čovjek teško može shvatiti da krepost pravde proizlazi iz pravednosti. A za kršćansku etiku razboritost i dobrota su simultana stvarnost. Razboritost i mudrost pronalazimo već u Starom zavjetu, ponajviše u mudrosnim knjigama gdje je razboritost predstavljena kao najveće blago koje čovjek može imati na zemlji (Izr 3,13). U Novom zavjetu Isus Krist je najveći među mudrima u Izraelu, a u njegovoj osobi kršćanski moral ima svoje bitno usmjerenje. Uz neke *moralno-duhovne aspekte razboritosti* autorica donosi i *neke konkretnosti razboritosti* koje pomažu u procjeni što bi bilo razborito, a što ne. U dijelu koji se bavi *sastavnim dijelovima kreposti razboritosti* naglašeno je nekoliko elemenata kao što su zrelo promišljanje, pronicljivost, obazrivost koji dovode do dobre prosudbe te

na koncu i do odluke. Razboritost je stoga potrebno i usavršavati, a na tom putu pomoći će tri aspekta: pamćenje, poučljivost i domišljatost. Misli o razboritosti autorica je zaključila govorom o svrsi razboritosti gdje je istaknula da se ona „sastoji u pronalaženju prikladnog puta za cilj života“.

Obrađujući moralnu krepost pravednosti, autorica odmah naglašava da je „pravda odlučujuća krepost moralnog života“. Ta krepost „povezuje volju s razumom izbjegavajući da ju apsorbira strast koja ne žudi za moralnim, nego za fizičkim dobrom“. Pravda bi stoga bila temeljna krepost morala jer je krepost dužnosti koja obvezuje na djelovanje. Nakon što je predstavila neke od *simbola pravde*, progovorila je o *pravednosti kao temelju vjerskog i moralnog života* te iznijela neke *konkretne aspekte pravednosti* kroz vrijedne primjere iz životne svakodnevice (krađa, zaduženje, laž, dobar glas o drugome). U razvoju kreposti pravednosti istaknuta su tri načela: *držati srce potpuno odijeljeno od ljubavi prema stvarima i novcu, slabiti egoizam u sebi te odgovorno vršiti pravednost*. Govoreći o *pravednosti kao prooj kreposti*, naglasila je da ona tvori prvu krepost jer se bitno odnosi na jednu od temeljnih danosti ljudskog iskustva, a to je drugi/drugost“. U nastavku su iznesena temeljna zapažanja o *pravdi i pravu, o neotuđivom pravu, o ljudskim*

pravima u najvažnijim dokumentima međunarodnih organizacija te o ljudskim pravima u naučavanju Crkve. U Starom zavjetu proroci propovijedaju „pravo i pravednost kao Božje zahtjeve“, dok Novi zavjet pojam pravednosti „upotpunjuje u pojmu ljubavi“ koji je radikalna novost jer zahtijeva ljubav prema svima, pa čak i prema neprijateljima. U završnom dijelu misli o kreposti pravednosti autorica je progovorila na temu *država i moć prisile, opće dobro, limiti pravde te o ljubavi kao unutar-njem limitu pravde*.

Moralna krepost jakosti, koju autorica karakterizira i kao hrabrost, spada u posebno specifičnu problematiku budući da „danas živimo u kontekstu relativizma i moralne opuštenosti, u kulturi u kojoj se želi i može ostvariti sve i odmah, lagano i bez napora“. Dobro je uočeno da je došlo do „porasta straha za život, tuge i depresije, gubitka posla i besmisla“, a što je prouzročeno odnosno akumulirano povijesnim zlom i pogotovo zlom u dvadesetom stoljeću (ratovi, nuklearno oružje), kao i izazovima suvremene doba (terorizam, ekonomske krize, migracije, nezaposlenost). Autorica je progovorila i o *jakosti kao obrani čovjekova dostojanstva* gdje, među ostalim, naglašava da se kršćanin ne svrstava na stranu *slabih* „koji traže rješenje u posjedovanju materijalnih dobara...“ kao niti „na stranu *nasilnih* koji nastoje

riješiti konflikte i kontradikcije preko trajnih borbi, ratova revolucija ili terorizma“ jer „krepost jakosti brani čovjeka u njegovu dostojanstvu i borbi protiv svega što mu prijeti“. Autorica je nadalje objasnila što znači *jakost kao iskustvo slobode*, progovorila je o *osjetilnoj i razumskoj težnji*, o *naravi kreposti jakosti*, o *čudorednoj srdačnosti i osjećaju odgovornosti*, o *kreposti jakosti i osobnoj disciplini*. U podnaslovu koji govori o *jakosti i ranjivosti* važno je uočiti da „krepost jakosti (hrabrosti) pretpostavlja ranjivost... Biti jak znači biti sposoban pretrpjati povredu. Budući da je čovjek po naravi ranjiv, on može biti jak“. Autorica je također predstavila i *razvoj pojma jakosti*, odnosno njegovo biblijsko utemeljenje kako u Starom, tako i u Novom zavjetu. Važan dio govora o kreposti jakosti čini i *lažna jakost* u kojoj se čovjek može naći. Postoje i *poroci i grijesi protiv jakosti* poput *tromosti*, *malodušnosti* i *plašljivosti*, *ravnodušnosti*, *neustrašivosti*, kao i *sastavni dijelovi kreposti jakosti*, kao što su *hrabrost i smjelost u naviještanju evanđelja* i *u svjedočenju istine*, *strpljivost*, *postojanost u vjeri* i *dobrim djelima*, *ustrajnost* te *velikodušnost* kojoj se suprotstavljaju tri mane: preuzetnost, ambicija i prazna slava. Autorica ističe važnost *jakosti kao ustrajnosti u činjenju dobra* te ističe da je u mentalitetu diktature relativizma govor o jakosti često neprivačan te kontraproduktivan. Iako je tomu često tako, govor o

kreposti jakosti je itekako aktualan jer je „krepost jakosti upravo snaga na putu humanizacije, postojanja čovjeka čovjekom“. Na temelju toga *otpor*, *jakost zauzetosti*, *jakost u vremenu* te *jakost u zajednici* ostaju trajna kršćanska briga i potreba.

Posljednja u nizu kreposti kojom se dr. Maros bavi je *moralna krepost umjerenosti*. Autorica na početku definira tu krepost i naglašava da se taj pojam ne može reducirati samo na „umjerenost u jelu i piću“. S obzirom na *narav kreposti umjerenosti* istaknuto je da se radi o „podvrgavanju vlastitog života pod vodstvo (mudrost) i pod snagu (jakost)“. Autorica nadalje pojašnjava *pozitivnu dimenziju afekata* (često shvaćeni kao štetni i nevaljani), progovara o *umjerenosti kao vedrini duha* te o *rascjepu u ljudskoj naravi*. U nastavku je prezentiran *razvoj pojma* (povijesno utemeljenje), *umjerenost u Starom i Novom zavjetu*, kao i *objekt kreposti*. Nakon toga autorica se pozabavila problemom čednosti (čistoće) i nečistoće gdje se, među ostalim, poziva na nauk sv. Tome u pokušaju odgovora na različite kazuističke rasprave i izobličenja kada se govori o čistoći odnosno nečistoći. Ona nadalje objašnjava i samu *bit čistoće* odnosno *nečistoće* te *krepost umjerenosti nasuprot samokontroli*. Završni dio govora o kreposti umjerenosti autorica posvećuje razmišljanjima o *etičkom razvoju užitka*, *disciplini očiju*, *postu* kao *zahtjevu naravnog zakona*, *grijesima*

*protiv umjerenosti, suodnosnim vrli-
nama te zaključnim mislima o umjere-
nosti.*

Priručnik dr. Maros obje-
dinijuje u sebi tradicionalne spoznaje
o krepostima koje su nadopunjene
suvremenim metodološkim pristu-
pom imajući na umu cjelokupni
psihološki profil današnjeg čovje-
ka. Velika vrijednost ovog priruč-
nika upravo je u njegovu *psihološko-
antropološkom profilu* kojim cilja na
čovjeka današnjice ne ispuštajući
ništa od vrijednosti koje vuku svoje
korijene u početke čovjekova na-
stanka odnosno u Sv. pismo. Obje-
dinjujući kršćansko učenje, filozof-
ske, teološke, etičke, antropološke,
društvene i druge moralne danosti,
autorica pred čitatelja stavlja djelo
koje će zasigurno ponuditi odgo-
vore na mnoge moralne nejasnoće
kako vjerniku, tako i onomu koje-
ga inspirira stav vjernika, ali i ne
manje važno, ostaviti mogućnost
osobne nadogradnje i promišljanja
držeći se principa valjanosti i do-
broga u čovjeku čiji je izvor u Bogu.
Moderan, znanstven i k tomu pe-
dagoški pristup, kao i u potpunosti
razumljiv jezični stil dr. Maros, za
mnoge čitatelje će sigurno biti na-
dahnućem za dodatnim istraživa-
njem i traženjem teologalnih i mo-
ralnih kreposti u samima sebi, ali i
u drugima.

Mirko Šimić

**Mario BERNADIĆ, *Bog, jezik i
vjera: mali ogledi iz sistematske
teologije, Sarajevo: Katolički bo-
goslovni fakultet, 2022., 260 str.***

Ove godine u izdanju Kato-
ličkog bogoslovnog fakulteta Uni-
verzitetu u Sarajevu iz tiska je izišla
knjiga izvanrednog profesora dr.
sc. Maria Bernadića *Bog, jezik i vjera*.
Riječ je o knjizi, kako i sam podna-
slov kaže, *malih ogleda iz sistematske
teologije*, što je i profesionalno pod-
ručje kojim se prof. Bernadić bavi i
predaje na KBF-u.

Riječ je o knjizi podijeljenoj u
četiri veliki cjeline. U prvom dijelu
u obliku pitanja obrađene su teme
kršćanskog govora o kršćanskom
Bogu, što bi odgovaralo onoj prvoj
velikoj temi u samom naslovu knji-
ge *Bog*.

U ovom dijelu autor obrađuje
raznolike teme od pitanja odnosa
kršćanske teologije njezina vjero-
vanja i prakse (bogoštovlja), pa sve
do poznatih teoloških imena od
Karla Rahnera do pojma *dramat-
ske teologije* i antropologije Renea
Girarda. Treba naglasiti kako je su
pitanja *dramatske teologije*, kao i
Girardova antropologija, teme koje
su autora zaokupljale još iz vreme-
na doktorskog studija.

U drugom velikom dijelu,
gdje autor obrađuje jezik teologije,
riječ je o dijelu koji odgovara onoj
druvoj velikoj temi u samom
naslovu, a to je *jezik*. U ovom dijelu
autor iz perspektive jezika i njegova